

Uusi epäpyhyiden aika

"Kymmenvuotisjuhlanumeroonsa ehtinyt *TIEDO-TUSTUTKIMUS* on asultaan hieman vaatimattomampi kuin muut yleisestikin kiinnostavat tieteelliset aikakauskirjat, esim. *Sosiologia* tai *Tiede & Edistys*, mutta annitaan yhtä korkeatasoinen. Kirjoittajien ote ei aina ole maallikolle helpoimpia, mutta aiheiden läheisyys houkuttelee näkemään vaivan joka kyllä tuottaa palkkion. Paljon huomiota saa osakseen televisio – viimeisen vuoden mittaan on tutkittu erityisesti tv-uutisia sekä tv:n tuottamaa julkisuutta – ja jatkuvasti muistetaan myös populaarikulttuuria. Tärkeitä ovat kirja-arvostelujen lisäksi alan kirjojen ja lehtiartikkelien bibliografiat sekä luettelot korkeakoulujen opinnäytteistä. Keskustelua syntyy usein, ja lyhyet kommentit virkistävät nekin.

RH"

Yllä oleva lainaus sisältää kokonaisuudessaan sen, mitä tuoreessa kirjassa *Snellmanin perilliset, Kulttuuri- ja mielipidelehdet Suomessa* sanotaan *Tiedotustutkimus*-lehdestä.

RH on yhtä kuin *Risto Hannula*. Tämän tietäminen lisää lainauksen painoarvoa, sillä Hannulahan on sekä asiantunteva että kriittinen.

Tiedotustutkimus-lehden uutena päätoimittajana tunnen kiitosten myös painavan harteitani, ja kenties sama pätee koko toimitukseen. Miten kykenemme tekemään lehteä, joka missään suhteessa olisi aiempaa parempi? Ja ellemme taas edes itse kuvittele siihen pystyvämme, miksi olemme suostuneet ottamaan meille tarjotun tehtävän vastaan?

Lupauduttuani päätoimittajaksi sain valita toimituksen muut jäsenet. Nimiluettelo riittänee osoittamaan, että emme ole yhteen hitsattu, samoin ajatteleva ryhmä. Meillä pitäisi kaiken evidenssin valossa olla tiedotustutkimuksesta näkemyseroja, jotka eivät vain täydenä toisiaan vaan saattavat merkitä myös ristiin menemistä.

Jos uuden toimituksen pyrkimyksiä pitäisi kuvata yhdellä sanalla, se sana ehkä olisi jo vanhahko ja räsitetty mutta rehabilitoimisen arvoisen: pluralismi.

Tässä yhteydessä pluralismi tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että lehdelle ei mikään saa olla pyhää, ei journalismi todellisuuden kuvaajana mutta ei myöskään journalismi sosiaalisena suhteena, ei positivistinen eikä marxilainen mutta ei myöskään fenomenologinen eikä hermeneuttinen tutkimussuuntaus, ei miesten hallitsema tiedotustutkimus mutta ei myöskään tiedotusopillinen naistutkimus.

Toinen relevantti ulottuvuus on teoretisointi vs. empiirinen tutki-

mus—jonka ei tietenkään tarvitse olla empirististä vaan joka voi olla teoreettisesti perusteltua. Suomalaisten ihmistieteiden vellovalla kentällä on empiirinen tutkimus 1980-luvulla ollut ehkä jonkin verran liian aliarvostettua; positivismin kritiikki on rappeutunut kaiken empiirisen työn vähättelemiseksi. Tiedotustutkimus-lehti aikoo julkaista empiirisiä mutta teoreettisesti perusteltuja artikkeleita niitä anteeksi pyytämättä, mutta ei toki syrji muunkaanlaisia kontribuutioita.

Eläköön uusi epäpyhyden aika. Siitä voi tulla hedelmällinen, tai ainakin hupaisa.

Yhdessä suhteessa Tiedotustutkimus palaa ajassa taaksepäin. Monta vuotta sitten ehdotin lehdelle *Lakimies*-lehden käytäntöä: sehän on vuosikymmenestä toiseen uskollisesti julkaissut kaikkien suomalaisten oikeustieteellisten väitöskirjojen arvostelulausunnot. Tiedotustutkimus noudatti jonkin aikaa samaa käytäntöä laventaen sitä koskaan myös lisensiaatintyöt, mutta lopetti sen sitten. Sisältö köyhtyi.

Miksi ryhdymme taas julkaisemaan arvostelulausuntoja sellaiseen tai lyhennettyinä? Tukeaksemme tieteellisen establishmentin arvovaltaa? Julistaaksemmeko lausunnot pyhiksi?

Ei todellakaan siksi, vaan päin vastoin. Lausuntojen julkaisemisella on informatiivinen tehtävä. Sen avulla lukija saa tietää, 1) minkälaisia opinnäytteitä, tiedotusopillisia ja alaa sivuavia, maan eri korkeakouluissa on hyväksytty ja 2) millä perustein ne on katsottu voitavan hyväksyä, usein myös 3) minkälaisin arvolausein ne on hyväksytty.

Pyrimme julkaisemaan lausunnon ensin ja mahdollisen kirja-arvion tai parikin samasta työstä sen jälkeen, minkä jälkeen keskustelu on vapaa. Keskustelu voi tietenkin koskea lausuntoja yhtä hyvin kuin itse työtä. Paljastettakoon tiedettä hallitsevan vanhenevan miespuolisen professorijuntan epäpätevyys, mutta argumentoidusti.

Keskustelun vapaus ulottuu myös virantäyttölausuntoihin, jotka tunnetusti ovat julkisia asiakirjoja. Osoitettakoon niiden todellinen luonne, mutta argumentoidusti.

Maassa ilmestyy monia muita lehtiä, jotka julkaisevat myös argumentoimatonta pilkkaa ja kaunan purkauksia, ei tosin niille pyhistä asioista.

Sen mitä yllä olen kirjoittanut olen etukäteen ottanut esiin toimituksen kokouksessa. Jatko sen sijaan menee pelkästään omalle tililleni, päätoimittajalla kun on meidän painovapausjärjestelmässämme melkoinen valta.

Suomalaisessa tiedotusopillisessa kirjoittelussa on syntynyt tiettyjä maneeereja. Kirjoittamisen käytäntöön ovat takaportista hiipineet sisään eräät pakolliset kuviot, joiden tiedostaminen saattaa olla hyväk-

si.

Kuinka moni tiedotustutkija haluaa korostaa omaa älykkyyttään vertailemalla (tyhmää) arkiajattelun mukaista tulkintaa jostakin asiasta tieteelliseen tulkintaan? Kuinka moni haluaa tehdä selväksi oman etevämmyytensä sanomalla, että tutkijat yleensä ajattelevat näin (typerästi) mutta minä olen kääntänyt tuon kannan ylösalaisin?

En ole synnitön. Olen itsekkin harrastanut noita pakollisia kuvioita.

Kaikkia ne eivät vakuuta. *Claude Lévi-Strauss* suomii hänestä 80-vuotisjuhlan kunniaksi tehdyssä haastattelukirjassa *Michel Foucaultia*, jota hän pitää "melko tyhjänpäiväisenä" — mikä röyhkeys! mikä epäpyhyys! — ja jatkaa: "ei ole mitään kiinnostavaa siinä, että sanoo asioiden olevan täsmälleen päin vastoin kuin yleensä ajatellaan". (*Tiede & Edistys* 4/1988).

Minulle ei ole pyhä edes Lévi-Strauss itse. Minusta tuo foucaultilainen asioiden ympäri kääntäminen *saattaa* olla kiinnostavaa, mutta sillä ei ole mitään tekemistä tieteellisen argumentoinnin kanssa. Niin enemmistö kuin vähemmistö voi tieteellisissä kysymyksissä olla miten 'oikeassa' tai miten 'väärässä' tahansa.

Näiden kommenttieni tarkoitus on hiukan kiusata lehden nykyisiä ja tulevia avustajia. Jokainen, joka meille lähettämässään artikkelissa viljelee arkiajattelu vs. tieteellinen ajattelu ja enemmistö vs. vähemmistö -asetelmia, tietäköön että päätoimittaja yrittää nähdä niiden läpi. Ne avaavat näköaloja johonkin, jota ei tutki tieto-oppi eikä tieteen sosiologia; sitähän kiinnostaa yhteiskunnallisten intressien ilmeneminen tieteessä. Kolmantena tarvittaisiin tieteen psykologiaa, joka ehkä kykenisi valottamaan ihmisen faustista pyrkimystä olla muita etevämpi.

Lupaan että en kuitenkaan ehdota noita asetelmia karsittaviksi artikkeleista.

• • •

Ensimmäisestä uuden toimituksen aikaan saamasta numerosta tuli melkoisen journalismikeskeinen. Siinä myös sattuma korjasi satoa. Journalismi ei toimitukselle ole sen pyhempi tutkimuskohde kuin muutkaan.

Pertti Hemánus